

چار
رساله کهن
دائولي

روح
عقده

ترجمہ و تعلیقات
اسماعیل رادپور

چهار رساله کهن دائویی:

پیشه درون، هنرهای عقل (کتاب یکم و دوم) و تصفیۀ دل

زندگی
روزانه

۱۳۹۷

سرشناسه: رادپور، اسماعیل، ۱۳۶۶ -- گردآورنده، مترجم.
عنوان و نام پدیدآور: هنرهای عقل: چهار رساله کهن دایویی، پیشه درون، هنرهای عقل
اکتاب یکم و دوم / و تصفیه دل / ترجمه و تعلیقات اسماعیل رادپور.
مشخصات نشر: تهران: زندگی روزانه، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری: ۳۲۱ص، جدول، ۱۴/۵×۲۷/۵ س.م.
فروست: اطلاعات دایویی^۱، شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۹۶۵۰-۰-۷
وضعیت فهرست‌نویسی: فہیبا
یادداشت: واژه‌نامه.
یادداشت: نمایه.
عنوان دیگر: چهار رساله کهن دایویی، پیشه درون، هنرهای عقل کتاب یکم و دوم و
تصفیه دل
موضوع: عرفان -- تائوئیسم -- Taoism -- موضوع: Mysticism
موضوع: تائوئیسم -- چین -- متون قدیمی تا ۱۸۰۰م.
Taoism -- China -- Early works to 1800 -- موضوع: Taoism
موضوع: تائوئیسم -- متون قدیمی تا ۱۸۰۰م.
Taoism -- Early works to 1800 -- موضوع: Taoism
موضوع: فلسفه تائوئیسم
Taoist Philosophy, Asian -- موضوع: Taoist Philosophy, Asian
موضوع: فلسفه شرق
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۷/۲۰۱۹۰۰ BL
رده‌بندی دیویی: ۱۴۸۲/۵۳۹
شماره کتابشناسی ملی: ۵۱۳۵۲۸

زندگی روزانه

www.everydaylife.ir

هنرهای عقل: چهار رساله کهن دایویی

ترجمه و تعلیقات: اسماعیل رادپور

طراحی ساختار کتاب: کارگاه گرافیک سپهر

طراح جلد: محمدرضا آل یاسین

خوشنویسی: میلاد محمدی

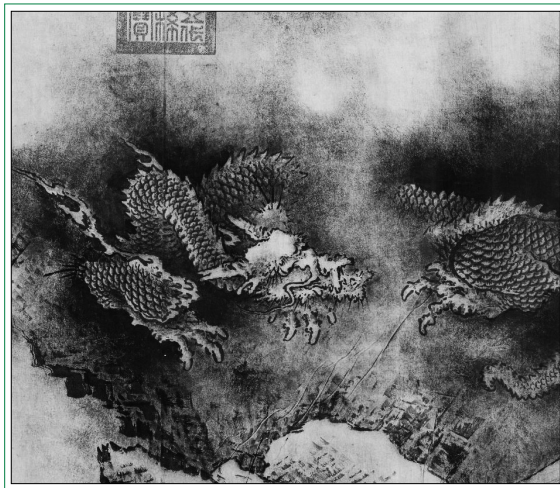
چاپ یکم: ۱۳۹۷

قیمت: ۲۳۰۰۰ تومان

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۹۶۵۰-۰-۷

همه حقوق محفوظ است.

نقاشی روی جلد: بخشی از «طومار نقاشی نه اژدها» (جیوئنگ توجوئن 九龍圖卷؛ ۱۲۴۴م).

ائو چن ژنگ (陳容؛ ۱۲۰۰-۱۲۶۶م)، دودمان سنگ جنوبی.

فهرست

مقدمه / ۹

پیشه‌درون / ۳۳

هنرهای عقل (کتاب اول) / ۶۱

هنرهای عقل (کتاب دوم) / ۷۷

تصفیه دل / ۸۷

یادداشت‌ها / ۱۰۵

سنت دائویی

سنت دائویی (دائوجیانو 道教)^۱ کانون آیین‌های طریقتی شرقی دور است که در مقام وارثِ «راه درون» در سنت عتیق چین، زمانی در عصر حکومت جَوِی شرقی (حدوداً ۶ قرن ق.م) در بند حکمت عملی صرف، اجتماعیات و اخلاقیات عُرفی نماند و رفته‌رفته استقلال آیینی یافت. تعلیم دائویی در معارف، معطوف است به بازگشتِ ده‌هزار موجود (وان وُو 萬物؛ همه موجودات عالم) به مراتب مابعدالطبیعی و به «دائو» (道، حقیقه‌الحقایق)؛ در حکومت‌داری، معطوف است به بازگشت به صفای نخستین و عصرِ زرین

۱. برای شرح کاملی از شیوه فارسی‌نویسی الفاظ چینی در گویش معیار رجوع شود به دائوده جینگ، ترجمه و تعلیقات اسماعیل رادی‌پور (تهران: انتشارات زندگی روزانه، ۱۳۹۶)، صفحه ۱۸۳-۱۹۰ و یا وب‌سایت www.Daoism.ir.

هنرهای عقل

«هنر عقل بی‌فعالی است و مهار کردن روزنه‌های حواس»^۶.

مجموعه حاضر مشتمل است بر ترجمه چهار رساله کهن دائویی با موضوع تهذیب نفس، درون‌پروری و حکومت‌داری دائویی: پیشه درون، هنرهای عقل (کتاب یکم و دوم) و تصفیه دل. رساله پیشه درون (內業) یکی از کهن‌ترین رسایل دائویی است. موضوع این رساله تزکیه و تصفیه درونی و باطنی است و از این حیث، همبستگی بسیار با لائو‌دزی دائو‌ده جینگ (دفتر حق و راستی اثر لائو‌دزی) دارد. این رساله که در حقیقت کهن‌ترین مکتوب برجای مانده چینی درباره درون‌پروری متعلق به حکمت عرفانی است، در میان مجموعه‌ای از رسایل منسوب به انجمن قانون‌گرا (法家) با نام دفتر گوان‌دزی (管子) آمده است.^۷ سه رساله دیگر را نیز با مضامین مشابه در این مجموعه گنجانیده‌اند که از آن میان، رساله‌ای به نام هنرهای عقل (کتاب دوم) (شین‌شو‌شیا 心術下) نگارش بدون ترتیبی است از پیشه درون همراه با افزوده‌ها یا شرح‌هایی چند. رساله دیگری با همین نام هنرهای عقل (هنرهای عقل کتاب یکم، شین‌شو‌شانگ 心術上) در این مجموعه آمده که آن هم ممکن است شرحی بر بخش‌هایی از پیشه درون باشد که به دست ما نرسیده است. و رساله دیگر تصفیه دل (بای‌شین 白心) است که تا حدی محتوای متفاوتی نسبت به دیگر رسایل این گروه دارد و تأکید آن

۶. هنرهای عقل، کتاب اول، شرح بند ۱.

۷. این عنوان به یاد حکیمی به همین نام، گوان‌دزی (۷۲۰-۶۴۵ ق.م) نام‌گذاری شده است.

نام اصلی او گوان جُنگ (管仲) است که وزیری با خدمات سترگ در حکومت ولایت چی (齊) در شمال شرق چین بوده است.

نمونه‌ای از صفحات کتاب

內業

پیشه درون

(۱) بذر حیات

۱. آنچه بذر حیات موجودات است،
زایش موجودات از اوست.^۱
در زیر، غلات پنج‌گانه^۲ را زندگی بخشد،
و در بالا، صفوف ستارگان را.
۲. [بذر حیات]
چون در میان آسمان و زمین جریان یافت،
او را ایزد^۳ گفتند؛
و چون در سینه‌ای انباشته گشت،
او را انسان فرهمند خواندند.^۴
۳. هان، چنین است این جان:^۵
تابنده: گویی در آسمان عروج می‌کند؛
تاریک: گویی در اعماق نزول می‌کند؛
پهناور: گویی در دل دریاست؛
بلند: گویی برستیغ کوه است.
۴. هان، چنین است این جان:
با قدرت نمی‌توانش بازداشت،
ولی با نیروی راستی می‌توانش آرام ساخت؛^۶
با بانگ نمی‌توانش ندا کرد،
ولی با اندیشه می‌توانش خطاب کرد.

上凡物之精，此則為生。下生五穀，
藏於列星之中，謂之聖人。
[۱] [۲] [۳] [۴]

果乎如登於天，杳乎如入於淵，
故此氣也，不可止以力，而可安以
乎如在於海，卒乎如於岬。

نمونه‌ای از صفحات کتاب

心
術
上
شین
تو
شناگر

هنرهای عقل (کتاب اول)

متن اصلی

۱. عقلی که درون خویشتن^{۳۸} است،
 سریر شهریار است.
 ساز و کار روزنه‌های نُه‌گانه،^{۳۹}
 وظایف کارگزاران حکومت است.
 عقل چون در دائوی خود مستقر باشد؛
 روزنه‌های نُه‌گانه از آن سرمشق پیروی می‌کنند؛
 ولی اگر عادت‌ها و خواهش‌ها آن را پُر نسازند،
 چشم رنگ‌ها را نمی‌بیند و گوش آوازه‌ها را نمی‌شنود.
 پس، گفته‌اند:
 «صاحب منصبان چون از دائو جدا گردند،
 زیردستان کار خود را رها خواهند ساخت».
۲. در پی اسب مدو،
 بگذار از پا بیفتد.
 در پی پرنده مپر،
 بگذار از بال زدن بایستد.
۳. پیشرو حرکت موجودات مباحش
 تا قاعده رفتاری آنها را ببینی.
 اگر حرکت کنی جایگاه خود را از دست می‌دهی،
 اگر ساکن باشی، [نتیجه] خود به دست آید.

職，心
 欲，官
 充，之
 益，分
 目，之
 不，體
 見，心
 色，君
 耳，處
 不，之
 聞，位
 聲，道
 故，也
 理。

翼。走，曰
 母，使，上
 先，盡，離
 物，其，其
 動，力，道
 以，毋，下
 觀，代，失
 其，鳥，其
 則，飛，事
 動，使，毋
 則，弊，代
 失，其，馬
 羽

شرح

۱. 職官之心，在於體君之位也。九竅之有
心而無視聽之事，則官得守其
分矣。夫心有欲者，物過而目不見，
聲至而耳不聞也。故曰：上離其道，

下失其事。故曰：君，無術者，無為而制
竅者也。故曰：君，無代馬走，無代
鳥飛，此言不奪能，能不定，與下誠也。
靜，毋先物動之，不可以觀也。位者，謂其

۱. «عقلی که درون خویشتن است، سریر شهریار
است. ساز و کار روزه‌های نه‌گانه وظایف
کارگزاران حکومت است». گوش و چشم
کارگزاران دیدن و شنیدن‌اند. عقل خود در کار
دیدن و شنیدن نمی‌کوشد، بلکه کارگزاران هر
یک مواظب وظیفه خویشند. پس، اگر عقل
در سیطره خواهش‌ها باشد، موجودات از حد
درمی‌گذرند و چشم دیگر نمی‌بیند؛ آوازه‌ها
بسیار می‌شود و گوش دیگر نمی‌شنود. از این
روی، گفته‌اند: «چون صاحب‌منصبان از دائو
جدا گردند، زیردستان کار خود را رها خواهند
ساخت». و گفته‌اند: «هنر عقل بی‌فعلی است و
مهار کردن روزه‌ها [ی حواس]». ^{۴۵} از اینجاست
که [عقل] «شهریار» خوانده شد.

۲. «شهریار در پی اسب ندود، در پی پرنده نپرد».
معنی این سخنان آن است که اگر قدرتی را به
دست نتوانی آورد یا با آن همراه نتوانی شد،
پستی گیر، فروتنی پیشه کن.

۳. «پیشرو حرکت موجودات مباش»، یعنی او که در
تب و تاب است، قرار ندارد. او که شتاب می‌کند،

تصفیهٔ دل

白
心
بای
شین

۱. در استقرار اقتضائات [آسمانی در حکومت]
و بنا نهادن هستی [یعنی تخلُّق به حضرت واحد]^{۵۸}،
سکون را سرمشق انکار و زمان را گنج و دادگری را آداب.
آنگاه هماهنگی [شهر با شهریار] ماندگار خواهد بود.

۲. اگر [چیزی مطابق با] آداب ما نباشد،
اگرچه سود رساند، بدان نخواهیم گرایید؛
اگر [چیزی مطابق با] اقتضائات ما نباشد،
اگرچه سود رساند، آن را نخواهیم ورزید؛
اگر [چیزی مطابق با] دائو [و راو] ما نباشد،
اگرچه سود رساند، آن را نخواهیم گزید.

۳. تبعیّت از آنچه آسمانی است اولی است،
تبعیّت از امور بشری پس از آن آید.
تا مردمان پیشرو نگشتند، همراه مشو،^{۵۹}
تا آسمان سرآمد نشد، پیرو مشو،
تا سخنان را انکار نکنند و در پی کارها نباشند.

۴. حقایق چیزها را در سراغ‌ها بیاب،
ریشه‌ای که از آن حیات یافته‌اند.
از جهت ادراکِ صُورِ علوی،^{۶۰} در فطریات بکاو؛
با جستجو در انضباط درونی، کیفیات را دریاب؛
و با تفحّص در مبادی، نامها را بشناس.

為正，[۱] 建當立有，以靖為宗，以時為寶，以
非為儀，和則能久，[۲] 非吾道，雖利不
吾當，利不行，非吾利，利不

生和，取[۳] 上天之隨天，其次隨人。人不倡不
知天，始不隨。[۴] 原其始計實，本其所
知其象，則索其性。緣其理，則知其

یادداشت‌ها

(۱) در اینجا، بذر حیات (精 جینگ) در معنایی فوق فردی آمده است و دالّ است بر مبادی مکنون و بذر نخستین موجودات در آسمان قدیم (شین تین 先天)، یعنی در ازل. دائوده جینگ بند ۲۱ آورده است: «[دائو] نامتعیّن و نامتمایز است، [همه] چیزها درون آن است... [همه] سرمشق‌ها [ی ازلی] درون آن است... [همه] بذرهای حیات درون آن است».

(۲) غلّات پنج‌گانه (五穀 ووگو): اشاره است به پنج طبقه از غلّات که در حیات چینیان اهمیت فراوان داشته است. برشمردن این پنج گونه غلّات مختلف است، عمدتاً از لوبیا، گندم، ارزن، جو و برنج نام می‌برند. ولی در اینجا، همانند بسیاری از متون دائویی دیگر، تولید غلّات پنج‌گانه کاربرد تمثیلی دارد و اجمالاً اشاره است به همه وجوه

جهان (جهانیان) (天下 شین شیا)
پ.د. (۲۹، ۳۰، ۳۷، ۴۶، ۵۲)،
هیک. (۱۶، شرح [۱۶])، ه.دو. (۱، ۴،
۵، ۱۴، ۱۶)، ت.د. (۱۵، ۱۶، ۲۸، ۳۸،
۴۱، ۴۶).

حکمت (جی 智): پ.د. (۵، ۲۶،
۲۷)، هیک. (شرح [۱۳])، ه.دو. (۸)
(همچنین ← دانش، نور).

دانش (شناخت) (جی 知، جی 智):
پ.د. (۲۴، ۳۲، ۴۶، ۵۶، ۶۶) هیک.
(۶، ۱۴، ۱۷، ۱۹، شرح [۶، ۱۷، ۱۹])،
ه.دو. (۱۸)، ت.د. (۴۰، ۴۱، ۴۵، ۵۲)
(همچنین ← حکمت، نور).

دیو (راستی) (德): پ.د. (۴، ۵، ۹، ۳۱،
۴۶، ۴۸)، هیک. (۷، شرح [۷، ۱۰])،
ه.دو. (۱، ۱۴)، ت.د. (۱۰، ۴۵).

دیوان و ایزدان (گوئی 鬼神)
پ.د. (۲، ۵۴)، ه.دو. (۷)
(همچنین ← فرشتگان).

راستی ← ده
روان (شین 神): پ.د. (۲، ۲۶، ۳۲،
۳۴، ۵۳)، هیک. (۵، شرح [۵]).

روشن ← نور
زمین (دی 地): (همچنین ←
آسمان و زمین) پ.د. (۲۰، ۲۱، ۳۷،
۵۹)، هیک. (۱۲، شرح [۱۲])، ه.دو.
(۴، ۱۹)، ت.د. (۲۶، ۴۸).

سرزمین (گو 國): ه.دو. (۱۰)،

دائو (道): پ.د. (۱۰، ۱۲-۱۷، ۱۹، ۲۴،
۳۷، ۴۷، ۴۸، ۶۰، ۶۹، ۷۰، ۷۲)،
هیک. (۱، ۴، ۷، ۹، ۱۰، ۱۵، ۱۹،
شرح [۱، ۴، ۷، ۹، ۱۰، ۱۲، ۱۵، ۱۷،
۱۹])، ه.دو. (۱۲، ۱۳)، ت.د. (۲، ۱۵،
۳۲، ۴۴-۴۶، ۴۸، ۵۲).

دل (عقل) (شین 心): پ.د. (۷، ۸،
۱۱، ۱۳، ۱۷، ۲۳، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۳،

این مجموعه مشتمل است بر ترجمهٔ چهار رسالهٔ کهن دائویی، با موضوع تهذیب نفس، درون پروری و حکومت‌داری: پیشهٔ درون، هنرهای عقل (کتاب یکم و دوم) و تصفیهٔ دل. تاریخ کتابت این رسائل به حدود ۴۰۰ ق.م - ۲۰۰ ق.م بازمی‌گردد، ولی از روی قرائنی به حضور سنت شفاهی پیشینه‌داری در پس پشت این رسائل می‌توان پی برد.

چون عقل به سامان باشد،
حواس به سامان خواهد بود؛
چون عقل بیارامد،
حواس خواهد آرامید.
سامان حواس از عقل است؛
آرامش حواس از عقل است.

در عقل، عقلی مکنون است؛
در درون عقل، عقلی دیگر هست،
و آن عقل عقل است.
پیشهٔ درون (بندهای ۳۹-۴۰).

زندگی
روزانه

www.everydaylife.ir

9 786009 965007